

Kőhalmi László
adjunktus

Az önvédelmi korrupció konceptiója*

1. A törvényi követelmények és a morális lehetőségek között

1.1 A korrupció pozitívumai

A korrupció új közgazdaságtanával foglalkozó kutatások árnyalják a korrupcióról korábban egyértelműen negatív tekintett értékítéletet. Egyes vélemények szerint a kenőpénz nem más, mint egyszerű átutalás¹, éppen ezért semmilyen komolyabb jóléti veszteséget nem okoz.²

Vitakozik ugyanakkor a fenti nézettel a közgazdasági Nobel-díjas Gunnar Myrdal, aki szerint, ha a korrupció megengedett, akkor az állami tisztviselőknek érdekükben áll a bürokratikus akadályok felállítás³, mivel így juthatnak mellékes jövedelemhez.⁴ A hivatali apparátus tehát nem a gazdaság működését segítené, hanem éppen akadályozná a versenypiaci viszonyok működését.⁵

Nathaniel Leff szerint a korrupció egyfelől növeli a társadalmi jólétet, mert segítségével egy – a bürokrácia túlbujánzása miatt – megmerevedett társadalomban kikerülhetőek a szinte betarthatatlan szabályok, másfelől pedig az alulfizetett hivatalnokoknak többletbevételt jelent.⁶

A Tefvik Nas, Albert Price és Charles Weber alkotott szerzőtriász az ún. *hasznos korrupció* fogalmának bevezetése mellett érvel.⁷ Amennyiben az elérni szándékozott javak és szolgáltatások megszerzését bürokratikus – vagy egyéb jogi, politikai – akadályok gátolják, akkor a korrupció „pozitív” szerepet is betölthet. Lényegében a korrupció egy társadalmi elosztási funkciót tölt be. Természetesen az élet-színvonalat növelő korrupciós aktus nem jelent egyben legitimitást is, mindössze a társadalmi jólét nettó növekedését biztosítja.⁸

Szerzők önkritikusan megemlítik, hogy a korrupció hatásainak értékelésekor a lehetséges externáliákra is figyelemmel kell lenni, hiszen az ún. negatív externáliák hosszú távon a jogrendszerből való kiábránduláshoz vezethetnek, és ezáltal ártanak a társadalomnak.

Joseph Samuel Nye szerint a korrupció három alapvető módon segítheti elő a gazdasági fejlődést: tőkekepzéssel, a bürokratikus magatartási szabályok „lazításával” és vállalkozások indításával.⁹

* A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (2012-2015) támogatásával készült.

David Bayley szintén amellet teszi le a voksát, hogy a korrupciónak igenis lehetnek előnyös hatásai. Amennyiben a mindenkor kormányzat döntései során olyan kritériumrendszert állít fel, amely egyértelműen hátrányos az adott közösségre nézve, abban az esetben a korrupciós cselekedetek hatásai kedvezőbbek lehetnek.¹⁰ Például egy vegyipari beruházás során a kormányzat olyan kritériumrendszert állít fel, amely téves vagy rossz hatékonysági mutatókat irányoz elő, akkor nem túlzás azt állítani, hogy egy jobb környezetvédelmi mutatókat produkáló cég kenőpénzzel megtámogatott győztes árajánlata össztársadalmi szempontból kedvezőbb lehet. Bayley szerint a korrupció olyan kiegészítő allokativ mechanizmus is lehet, amely kompatibilis a gazdasági fejlődés céljaival.

A korrupció akár emelheti a bürokrácia munkájának színvonalát, hiszen a korrupciós nem mindig alkalmatlanok, hanem – gondoljunk csak a fejlődő országokra – egészen egyszerűen alulfizetettek.¹¹ A korrupció elkerülhetetlen ahhoz, hogy a közszolgáltatból élő saját maga (vagy családja) létfenntartását biztosítsa.¹²

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a korrupció szerepet játszhat az elit által megfogalmazott gazdasági és társadalmi fejlődést célzó tervek szigorának enyhítésében,¹³ valamint megoldást jelenthet az olyan ideológiai és/vagy érdekvizonyokat érintő kérdésekben, amelyekben a politikusok nem jutottak kompromisszumra.¹⁴

1.2 Az önvédelmi korrupció

Az előbbieken ismertetett értelmezéseknél még merészebb gondolatmenetet jelent a német teoretikus, Hans Leyendecker nézete, aki szerint a korrupciót az előnyök juttatói bizonyos mértékig „önvédelmennek” is tekintik.¹⁵

A német büntető törvénykönyv (Strafgesetzbuch) szerint a jogos védelem megállapíthatóságának egyik feltétele a jogellenes támadás [StGB 32.§ (2) bekezdés], s ez esetünkben úgy értendő, hogy a korrupció, mint eszköz, elkerülhetetlenül szükségesnek tűnhet, egy esetleges fenyegető gazdasági hátrány kivédéséhez, és ezért, – legalábbis részben – megértésre találhat.

Ebben az összefüggésben nyilvánvalóan nehezen uralható gazdasági versenyhelyzetben mozgó kenőpénzekről van szó.

Az ilyen értelemben vett önvédelem különösen a döntéshozóknak juttat kenőpénzeket. Hogy ezeknek az „önvédelmi” helyzeteknek milyen következményei lehetnek, arra teljes mértékben rávilágított a SIEMENS-konzern ügye¹⁶, amikor elismerte, hogy bizonyos iparágakban gyanús pénzmozgások bukkantak fel¹⁷, összesen kb. 1,3 milliárd Euró értékben, s feltehetőleg kenőpénzek kifizetéséről van szó.¹⁸

Ez az összeg –, amely kb. egy német tartományi éves költségvetés összegének a dupláját teszi ki –, világítja meg, a megvesztegetés nagyságrendjét, magától értetődő és szisztematikus működését, továbbá sejteti, hogy milyen nagyfokú lehet az érdeklődés, az elfogadói oldal részéről.

Még ha a Siemens-kenőpénzek nagyrészt külföldi címzettekhez folyhattak¹⁹ is be, a megvesztegetési gyakorlat természetessége és rendszerszerűsége azt sugallja, hogy mindenütt sokan keresik a kenőpénzt elfogadókat, nem csak a Siemens.

Egy, a tettes akaratszabadságára és egy normatív bűn-fogalomra épülő joggyakorlat esetén az objektív gazdasági körülmények ritkán kerülnek felmentési okként figyelembe vételre, mégis ennek a lehetőségét nem zárhatjuk ki, legalábbis, ha valamilyen morális mércét fektetünk le. Amennyiben üzleti körökben valóban elterjedt az a nézet, miszerint megbízások, építési és üzemeltetési engedélyekhez, tehát ennél fogva a munkahelyek biztosításához szükséges a döntéshozók illegális juttatásokban való részesítése, akkor már nem lehet nagyon távol a jogtalan cselekedet morális elfogadása.

Martin Walser, a jelenkori irodalom neves moralistája is komoly megértést tanúsít a vállalkozói szempontból azonban nehezen megindokolható. A morális mérce annál nagyobb kötelezettségeket bontakoztathat ki, minél kevésbé tűnnek ésszerűnek és megvalósíthatónak a törvény adta mércék.

A korrupció elfogadói oldalról nézve, morális szempontból azonban nehezen megindokolható. Nem jellemző, hogy egy önvédelemszerű helyzettel annak a motivációja is megindokolható, főleg ha az a megvesztegetett számára előnyöket biztosít, ugyanakkor az előnyök elfogadójának cselekedete mögött is indítékok állnak.

A korrupciónak az önvédelmi helyzethez hasonlítása első hallásra tévesnek tűnhet, de ismerni kell pl. a hivatalnok lét beszorítottságát, s ennek fényében a bürokrata saját korrupciós viselkedése csupán egy reakció, amely egy nehezen elfogadható szakmai helyzetből ígér kiutat. A korrupciós aktusok ilyen szempontú megértése, morális öngazdálkodása megkönnyíti a megvesztegetés elfogadását.

2. A közhivatalnokok érdekhelyzetéről

A közigazgatás – Quambusch szerint – olyan „individuumok” gyülekezete, akik mint minden egyén, a személyiségük kibontakoztatására törekшенek. A törvényhozó, és a bürokrácia csúcsa nyilván abból a feltevésből indul ki, hogy ez megfelelő mértékben megvalósulhat olyan feltételek mellett, amelyekkel a közszolgálatban állók hivataluk során találkozhatnak. A bürokrataktól kiváltképp azt várják el, hogy végrehajtsák a törvény adta rendelkezéseket, és amit megszabnak a közigazgatási előírások, valamint a felettesek utasításai.²¹

JURA 2015/1.

Első pillantásra ezért vannak elejétől fogva korlátozva azok a lehetőségek, hogy saját mérce szerint lehessen cselekedni. Sok esetben ez valóban így van, más esetekben pedig nem érzékelik a fennálló lehetőségeket, vagy látják, de nem élnek vele. Mindenesetre nem áll messze az igazságtól, hogy sok közhivatalnok saját maga számára csak korlátozott lehetőségeket lát a hivatalban az önmegvalósításhoz.²²

Eközben a közszolgálatot szabályozó joganyag a hivatalban való önmegvalósításra kevésbé mutatkozik érzékenynek. A hivatalvezetés hatékonysága szempontjából a hivatalnokok jelentőségét figyelmen kívül hagyva a hivatalnokok szigorúan kötelezve vannak, hogy a szakmájukból adódó követelményeknek „teljes odaadással” eleget tegyenek.²³ A jogszabályok természetesen nem adnak arra magyarázatot, hogy honnan vehetnék a hivatalnokok a motivációt a teljes odaadáshoz.²⁴

Lényegében egy idealisztikus feltételezés uralkodik, miszerint a kívánt viselkedés megvalósításához elegendő meghatározni azt az elvárást, hogy a hivatalnokok a köteleességet a hajlam elé helyezték. Ez például elvileg lehetséges Immanuel Kant nézete szerint, mert az ember az értelmében megtalálja a köteleesség képét, és „érces hangját hallva” reszket, ha hajlamok mozdulnak benne, amelyek engedetlenségre csábítják.

Amennyiben az önmegvalósítási hajlam a törvény elleni engedelmességre bízta is, a törvény ma is elvárja az aszkézisre való készséget, és abból indul ki, hogy a hivatalnok megbirkózik vele, hogy eleget tudjon tenni az aszkézis követelményének.²⁵

Hogy ki lehet-e indulni általánosságban egy megfelelő teljesítőképességből, ez annál is kérdésesebbnek tűnik, minél inkább elmaradnak a hivatalnokok kibontakozási lehetőségei a saját elvárásaik mögött. Tehát azt feltételezhetnénk, hogy a hierarchiában magasabb fokon állóknak javára válik az a rendszerre jellemző privilégium, hogy fel kell mutatni egy kevéske aszkéziskészséget; mert minél közelebb van egy bürokrata a hierarchia csúcsához, annál jobban rendelkezik objektív lehetőségekkel, hogy döntési jogkörénél fogva nagyobb fokú személyiségbeli kibontakozást érjen el. Ez az összefüggés nyilvánvalóan lényegesen erősíti a szakmai előrelépés vágyát, jóllehet az előrelépés nem az egyetlen út, amit a nagyobb személyi fejlődés érdekében meg lehet lépni.

A valóságban kevés olyan helyzet van, amelyekben valamely hivatalnok el tud menekülni a „külső nyomáskényszer” elől. Itt azokról az esetekről van szó, amikor a hivatalnoktól törvénysértést kérnek.²⁶ Ilyen helyzetben elvileg köteles tiltakozni a felettes törvénysértő rendelkezése ellen, de a rangban következő felettes mégis kötelezheti a hivatalnokot az utasítás betartására. A gyakorlatban erre a konfliktusra ritkán vagy egyáltalán nem kerül sor, hiszen a

közhivatalnok hosszú távon arra motiváltak, hogy inkább lemondjanak aggályaik megfogalmazásáról. Ezt az állapotot különösen azzal a nézettel lehet magyarázni, miszerint a felettséssel szembeni viselkedésben *konformitás*ra van szükség nem utolsósorban azért, hogy az ember ne veszélyeztesse saját előrelépési esélyeit.

Egyébként a közigazgatás hierarchikus rangsora nem csak előrelépési lehetőségeket jelent, hanem az önmegvalósítás akadályának is tekinthetjük, és előtérbe kerülhet a külső rendelkezések szerepe is. Az előrelépés gyakran csak kis mértékben tehermentesíthet a rendszer kibontakozására vonatkozó korlátozásai tekintetében, mert a bércsoportok és hatáskörök finoman parcellázott rangsora csak nagyon keskeny sávban enged több személyes kibontakozási lehetőséget.²⁷

Az előléptetés iránti igyekezet pedig általában egyébként is rizikókkal jár, és nem ritkán visszaüt. Az előléptetésekért való küzdelem során gyakran nehezen feldolgozható csalódásokat kell elfogadni, és nem csupán akkor, ha a közhivatalnok rosszul ítélte meg magát, hanem különösen akkor, ha a „hivatalnokpatronálás” gyakorlata meggátolja a legjobbak hivatalos kiválasztását.²⁸ Az önmegvalósítási lehetőségek korlátozásában ugyanakkor nem minden hivatalnok tud beletörődni.²⁹

3. Társadalmi motiváció az önvédelemre

Nehéz, vagy szinte lehetetlen megbízhatóan megítélni, hogy mennyiben adódhatnak az itt vázolt körülményekből olyan erős indítékok, amelyek a hivatalnokokat korrupciós cselekedetre ösztönözik, de mindenképpen szándékerősítő faktorként kell értékelni a gazdasági keretfeltételeket.

Napjaink erősödő tendenciája, hogy az ember mint individuum is ki akar bontakozni, s különösen a fiatal generáció körében van nagy értéke és fontossága a függetlenségnek és a kreativitásnak.³⁰

Amennyiben az elvárt (szakmai) kibontakozás beteljesületlen marad, akkor ebből fakadhat az a motiváció, hogy egy önálló és kreatív korrupciós tettel megtalálja az ember a kívánt megerősítést. Ha az ezzel kapcsolatos rizikó csekélynek, vagy nem túl nagynek tűnik, akkor nem eshet az illető neheze, az elérhető „jutalmat” nem csak adekvátnak, hanem saját mérce szerint jogosnak is tekinteni.

A korrupcióra az elkövető olyan *eszközként* tekint, amely megteremti az önmegvalósítás élményét, s valljuk be, mindezt erősíti az a körülmény is, hogy az elmúlt évtizedekben az egyéni sikerekre való törekvés az általános erkölcs uralkodó jegyévé vált.³¹ A modern társadalom számos új kibontakozási lehetőséget nyitott meg az egyén számára, ugyanakkor ennek kellemetlen hozadéka a személyes sikerre való felfokozott törekvés, az „új san-

szok” megragadása, s ezek között bizony előfordulnak kriminális természetűek is.³²

A kínálókozó lehetőségek fokozottabb érzékelését éppen, hogy az „önállóság társadalmának” ideáltipikus vonásaként kell felfogni, ahogy azt Roman Herzog egykori német szövetségi elnök az ismert, ún. „Ruck-Rede”-jében³³ („lendület-beszéd”) példaként javasolta.

A modern kor embere a személyes kibontakozás lehetőségéből indul ki, miszerint az egyén alapján véve azt teheti és engedheti meg magának, „amit akar”. Az egyén feljogosítva érzi magát arra, hogy minden esélyt megragadjon, ugyanakkor ez az alapállás nem hagyja érintetlenül az erkölcsi mérceket, főleg, ha úgy tűnik, hogy a másféle mérceknek már nincs értelmük.

Természetesen a polgárok is elősegítik a hivatalnokok megvesztegetésre való nyitottságát, ha rendre jogtalan előnyök elfogadására próbálják őket bátorítani.³⁴

Ha egy pillantást vetünk korunk közigazgatási és jogszolgáltatási valóságára, akkor világos: a polgárok könnyen érezhetik magukat úgy, hogy a közhivatalnokoknak juttatásokat kell felajánlaniuk, mert például valakit, akit az a veszély fenyeget, hogy nem kapja meg az építési engedélyt, adott körülmények között már öt számjegyű összeg, vagy akár 10 üveg aszúbor is sikerhez segíthet.

Természetesen a kérelmezőnek alkotmányos joga van³⁵, hogy ügyét közigazgatási jogi úton érvényesítse; de az a tudat, hogy a közigazgatási bíróságon minimális esély van a sikerre, mindenképpen arra ösztönözheti a jogkereső polgárt, hogy érdekeit az illetékes közhivatalnokkal megállapodva intézze el, s így megmenekül olyan kellemetlenségektől, mint pl. pervesztesség esetén a perköltség viselése.

Életidegen dolog lenne feltételezni, hogy azok a polgárok, akiknek a jogállam kevés sikert ígér, ne találják meg az utat azokhoz a tisztviselőkhöz, akik saját érdekeikre tekintettel már nem érzik magukat elkötelezve arra, hogy „teljes odaadással” vezessék a hivatalt.

4. A bürokratikus status quo következményei

Azt az utat, amely a szakmai magatartásformákra vonatkozó követelményektől elvezet egészen a korrumpálhatóságig, közvetetten még néhány, a modern közigazgatásra jellemző speciális körülmény le is rövidíti.³⁶

Itt először is arról az elterjedt hivatali morálról van szó, amely lehetővé teszi a *közjavak elpazarolását*. Az ilyen hivatali morál különböző lehetőségeket nyit meg a hivatal és közvetetten a költekező hivatalnokok jelentőségének növelésére, ugyanis a költekezés kedvez a korrupciónak, mert támogatja a bürokratának azt a hozzáállását, miszerint a

közvagyon olyan kevésbé védelemre érdemes, mint az állam maga.³⁷

Ezt a magatartást erősíti, hogy a költségvetési összegek olyan absztrakt nagyságúak, amelyek hatásfokát nehéz konkrétan elképzelni. A költelezőnek általában amúgy sem kell félnie kártérítés követelésétől, sem fegyelmi intézkedéstől. A felettesek ugyanis teljesen érdektelenek lehetnek a költelező magatartás elhárításában, mert hallgatólagosan helyeslik a költelezés tárgyát, vagy félnék annak kockázatától, hogy költségvetési maradvány esetén a következő évben kevesebb működési költséget kapnak, mivel előző évben is elegendő volt az állam által folyósított összeg.

Továbbá a közigazgatás egyik íratlan „alaptörvénye”: a status quo fenntartására törekvés is kedvez a korrumpálhatóságnak.

A különböző „központi dokumentumok” (pl. etikai kódex, közigazgatás korszerűsítési koncepciók stb.) ugyan próbálkoznak közvetíteni a közigazgatás ideáltípusát: a saját felelősségű és ennél fogva hatásos szakmai gyakorlat fontosságát, de a tényleges ügyintézési gyakorlat alapján ragaszkodik a meglévő szokásokhoz, struktúrákhoz, és ennek következtében hajlamos egyre jobban nem eleget tenni a vele szemben felállított követelményeknek. Ezt a jelenséget nyugodtan hívhatjuk normarontó, jogszabályt-szabotáló gyakorlatnak.

A modernizáció felé való nyitottság hiányát nem lehet azzal indokolni, hogy a közigazgatás csupán mechanikus jogalkalmazással egyenlő és ebben a feladatban nyoma sincs a kibontakozási lehetőségeknek.³⁸

Egyrészt ki lehet használni a saját felelősséggörben észlelt mozgástereket a munkaszervezetek optimalizálására, másrészt önálló munkavezetésre van szükség, mivel a jogszabályokat olyan új szituációkra kell alkalmazni, és olyan egyedi helyzetekben kell igazságot szolgáltatnia, ahol a közigazgatási előírások gyakran elégtelennek mutatkoznak. Ezért szükség van az új követelményekkel szembeni nyitottság képességére, és e mellett nagyfokú rugalmasságra és kreativitásra.

Az önmegvalósítási lehetőségek hiánya tehát a valóságban csekélyebb, mint ahogy első pillantásra feltételezhetnénk. Ahol pedig a hivatalvezetés ragaszkodik a régi mintákhoz, akkor ez az önálló viselkedés elutasítását, és ezzel együtt a döntési minőség felhígulását segíti elő.³⁹

Ha jobban megnézzük, a kihasználatlan saját felelősséget alapján véve a nem kielégítő bürokratikus kompetenciával lehet magyarázni. A finoman parcellázott hierarchikus rendszer tekintetében az egyes hivatalnokok keskeny hatásköre úgy tűnik állandóan fenyegetve van úgymond a felettes jogosultsága által, és ennek megfelelően úgy használják ezt a rendelkezésre álló csekély döntési szubsztan-

ciát, hogy az alárendeltet kötelezik a feltétlen konformitásra.

Ez a gyakorlat messzemenően rezisztens a reformokra, mert majdnem minden hivatalnok alárendeltként kezdte a karrierjét, és így elmélyítette magában ezt a magatartásbeli követelményt.

A növekvő konformitás-elvárás azonban éppen az önállóság iránti vágygal ütközik össze, és feltételezni lehet, hogy néhány közhivatalnok, akik eddig nagyjából elégedettek, lassan egyre inkább készletlen érznek arra, hogy eltávolodjanak a jelen bürokratikus koncepciójától.⁴⁰

Ezek az összefüggések ismételt felvetik a képzés megoldatlan kérdését és a tekintetet legfőképpen a magas tisztviselői tisztviselők speciális oktatására irányítják, amely szintén úgy van kialakítva, hogy őrizze a status quo-t. Aki egyszer bekerült a „főtisztviselői kasztba” az nem szívesen kerül ki onnét és maguk is törekednek arra, hogy csak minimális új belépő legyen a „klubba”.

A cél az, hogy a képzés túlnyomó része tisztviselői berkeken belül folyjon. Megpróbálnak egy rendkívül tartalmas anyagot szűkös időkeretek között átadni, és általában az időigényes, önálló, problémamegoldó gondolkodást kerülő magatartást támogatják. Ugyan az átlag közhivatalnoknak járónál magasabb fizetéssel ideig-óráig leplezhető a probléma, de hosszú távon nem biztosítja a rendszerhez való hűséget, amíg egy viszonylag önálló szakmavégzés iránti igény tudat alatt megmarad, vagy az átélte frusztrációk miatt szükséges.

5. Zárógondolatok

Különösen a közszolgálatban hatályos, kibontakozást korlátozó faktorra való tekintettel, valamint az általánosságban igencsak növekvő jelentőségű egyéni önmegvalósítás tekintetében elvárható, hogy a közhivatalnokok egyre kevésbé akceptálják a személyi fejlődés hivatal-specifikus korlátozásait.

Ezt a frusztrációpotenciált a közigazgatás addig nem szüntetheti meg, míg az itt felvázolt rendszer által megszabott kényszerekhez ragaszkodik, és meg nem kérdőjelezi a status quo-t.

Ebből a helyzetből következik, hogy a közhivatalnokoknak az a része, akik számára túl messzemenőnek tűnik a megkövetelt konformitás, felbátorítva érzi magát, hogy a hivatal mellett az önmegvalósítás új lehetőségei után kutasson. Minél inkább személyes szükséghelyzetként éli meg valaki a közigazgatás valóságát, annál inkább megfogalmazódhat benne az a szándék, hogy ezt a helyzetet olyan reakciók segítségével is kivédje, amelyek durván ellenkeznek az állam érdekeivel. Ilyenformán a kreatív és intelligens köztisztviselőknek a korupció felé fordulás az önmegvalósítás alternatív lehetőségének tűnhet.

Természetesen az nem hagyható figyelmen kívül⁴¹, hogy az előnyök elfogadása büntetőjogi⁴² és fegyelmi jogkövetkezményt von(hat) maga után.⁴³

Látni kell azonban, hogy a magatartásformákra vonatkozó törvényi követelmények úgymond relativizálják magukat, ha az közhivatalnokok „önvédelmi” helyzetben érzik magukat. A probléma megoldásának a kulcsa abban áll, hogy több lehetőséget kell teremteni a hivatalban való önmegvalósításhoz. Ezt nem felismerni a korrupció elleni küzdelem fontos pontjának elhanyagolásával egyenlő.

Jegyzetek

¹ Rose-Ackerman, Susan: The Political Economy of Corruption – Causes and Consequences. Viewpoint The World Bank April 1996. Note No. 74. 2-3. o.

² Ades, Alberto – Di Tella, Rafael: *The New Economics of Corruption: a survey and Some New Results*. In: Heidenheimer Paul (ed.): Political Corruption. Blackwell Publisher, Oxford 1977. 80-99. o.

³ Mauro, Paolo: *Corruption and Growth*. The Quarterly Journal of Economics Vol. 110, No.3. (Aug. 1995) 683.o. Mauro készített egy ún. bürokratikus hatékonysági indexet, amely azt mutatja, hogy a korrupció negatív hatással van a befektetésekre.

⁴ Myrdal, Gunnar: *Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations*. Random Hause; First Print edition. New York 1968

⁵ Gulyás Gyula: *A politikai korrupció és a hatalom erkölcsi kiüresedése*. Politikatudományi Szemle 2002. 1-2. sz. 231-232. o.

⁶ Leff, Nathaniel: *Economic development through bureaucratic corruption*. American Behavioral Scientist 1964. vol. 8. no. 3. 8-14. o.

⁷ Nas, Tevfik F. – Price, Albert C. – Weber, Charles T.: *A policy-oriented theory of corruption*. American Political Science Review Vol. 80.No.1 March 1986.108. o.

⁸ Nas – Price – Weber i.m. 110-111. o.

⁹ Nye, Joseph Samuel: *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*. The American Political Science Review Vol.61, No.2 (Jun. 1967) 419-420. o.

¹⁰ Bayley, David H.: *The Effects of Corruption in a Developing Nation*. Western Political Quarterly Vol. 19. No. 4 (Dec. 1966). 727. o.

¹¹ Ochulor, Chinenye Leo: *Ethical and Moral Implications of Corruption*. Canadian Research &Development Center of Science and Cultures Vol. 7, No.5, 2011. 225-227. o.

¹² Bayley i.m. 728. o.

¹³ Bayley i.m. 729. o.

¹⁴ Bayley i.m. 729. o.

¹⁵ Hans Leyendecker Interview: Auszüge aus Hans Leyendecker's "Die große Gier. Korruption, Kartelle, Lustreisen: Warum unsere Wirtschaft eine neue Moral braucht", Rowohlt, Berlin 2007 (http://www.concretio.de/files/news/2/11_hansleyendeckerconcretio_interview.pdf)

¹⁶ Siemens: *Korruption und schwarze Kassen*. (http://www.global-ethic-now.de/gen-deu/0d_weltethos-und-wirtschaft/0d-01-globale-wirtschaft/0d-01-205-siemens-skandal.php)

¹⁷ Lásd még hasonló ügyek: Kecskés András: *Az Enron botrány és az üzleti jog rohaadt almái*. Magyar Jog 2008. 6. sz. 429-440. o.

¹⁸ Quambusch, Ervin: *Korruption als „Notwehr“? Über eine berufsmoralische Konsequenz unterlassener Verwaltungsmodernisierung*. Kriminalistik 11/2008. 612. o.

¹⁹ Leyendecker, Hans: "Das ist wie bei Mafia".

Stiddeutsche.de 14.Januar 2011

(<http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/siemens-korruptionsaffaere-das-ist-wie-bei-der-mafia-1.1046507>)

²⁰ Deutsche Manager: *Martin Walser verteidigt Korruption und Steuerflucht*.

(<http://www.tagesspiegel.de/kultur/deutsche-manager-martin-walser-verteidigt-korruption-und-steuerflucht/1285854.html>)

²¹ Kiss László: *A jogalkotás etikájáról*. In: Jogi beszélgetések 4. Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata – Somogy Megyei Önkormányzat, Kaposvár 2006. 130-132. o.

²² Quambusch i.m. 613. o.

²³ A Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexének II/3. pontja szerint a kormánytisztviselő a közjő iránt „elkötelezetten” teljesíti feladatát.

²⁴ Bencsik András: *A közszolgálati etika alapvető elméleti és gyakorlati kérdései*. In: Közzolgálat - integritás és etika (Szerk.: Bencsik András). Jövő Közigazgatásért Alapítvány, Pécs 2013. 48-53. o.

²⁵ Quambusch i.m. 613. o.

²⁶ Szilovics Csaba: *Korrupció és közbeszerzés*. Közjogi Szemle 2010. 3. sz. 46-52. o.

²⁷ Quambusch i.m. 613. o.

²⁸ Quambusch, Ervin: *Befähigungsnachweis durch rechtswidrige Beförderung?* Verwaltungs Rundschau Februar 2008, Heft 2. 119-122. o.

²⁹ Quambusch, Ervin: *Korruption...* 613. o.

³⁰ Marosi Ildikó: *A családi értékek szerepe a generációk közötti tudástránszlásban*. XXI. Század – Tudományos Közlemények 2014/30. 123-126. o.

³¹ Kránitz Mariann: *A korrupciós bűnözés*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1988. 173-175.o.

³² Quambusch i.m. 614. o.

³³ Berliner Rede 1997 von Bundespräsident Roman Herzog. Hotel Adlon, Berlin, 26. April 1997 "Aufbruch ins 21. Jahrhundert"

[http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Roma-n-Herzog/Reden/1997/04/19970426_Rede.html]

³⁴ Quambusch i.m. 614. o.

³⁵ Csöre Eszter: *Gondolatok a közigazgatási perekben igénybe vehető jogorvoslatokról*. Themis 2013. február. 86. o.

³⁶ Quambusch i.m. 614. o.

³⁷ Bencsik András – Csefkő Ferenc – Fábán Adrián: *Ajánlások a közzféra etikai magatartásszabályainak kimunkáláshoz*. (Szerk.: Burai Petra). Transparency International Magyarország, Budapest 2012. 6-10. o.

³⁸ Johnson, Nevil: *Der öffentliche Dienst in Großbritannien: ein Prozess der stetigen Anpassung (Oktober 2001)*. In: Zukunft des öffentlichen Dienstes – öffentlicher Dienst der Zukunft. Anlagenband zum Bericht der von Landesregierung Nordrhein-Westfalen eingesetzten Kommission. Regierungskommission NRW. Düsseldorf, 2003. 13-14. o.

³⁹ Quambusch i.m. 614-615. o.

⁴⁰ Quambusch i.m. 615. o.

⁴¹ Gál István László: *A korrupciós bűncselekmények*. In: Új Btk. kommentár (Szerk. Polt Péter) 5. kötet. Különös rész. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt. Budapest 2013. 183-189. o.

⁴² Hollán Miklós: *Korrupciós bűncselekmények az új büntető-kódexben*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest 2014. 147-150. o.

⁴³ Kerecsi Klára – Inzelt Éva – Lévay Miklós: *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében*. In: Kriminológiai Tanulmányok 51. (Szerk. Vókó György). Országos Kriminológiai Intézet, Budapest 2014. 41-42. o.

JURA

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja

A tartalomról

STUDIUM

BESSENYŐ ANDRÁS: A devizahitelek és a római jog II.
CSOKNYA TÜNDE ÉVA: Ingyenes dologhasználat: szerződés vagy szívességi viszony?
JUSZTINGER JÁNOS: Átalányár-egységár: ár meghatározás és veszélyátszállás *emptio ad mensuram* esetén
KECSKÉS ANDRÁS: „Say on pay” – Részvényesi szavazás a vállalati vezetőik javadalmazásáról az Egyesült Államokban
KECSKÉS LÁSZLÓ: A civilizisztika és a civilizisztikai gondolkodás rétegei
KÓHALMI LÁSZLÓ: Az önvédelmi korrupció koncepciója
NASZLADI GEORGINA – TILK PÉTER: Az Alkotmánybíróság és az Országgyűlés közötti „erőviszony” változásai 2010 óta
PETRÉTEI JÓZSEF: A köztársasági elnök kinevezési feladat- és hatáskörei
PÓKECZ KOVÁCS ATTILA: A római közigazgatás Claudius uralkodása idején (Kr. u. 41-54)
ANDRÁS POLGÁR: Los, schnell! – mit Beispielen aus dem Westen
SIKLÓSI IVÁN: Custodia-felelősség és dologrongálás a klasszikus római jogban
SZILOVICS CSABA: Az egykulcsos adó igazságosságáról
TÓTH ANDREA NOÉMI: A távoltartás és az alapvető jogok
XIN-RONG HE: The extension of limited liability

COLLOQUIUM

BESSENYŐ ANDRÁS: Reményt veszünk-e reményvétel esetén? II.
BOGNÁR CSABA: Ügyvédség vs. mediáció: harc vagy békés együttélés?
DÉVAI ANNA BEÁTA: Az értékalapú építményadóztatás aktuális kérdései
DUDÁS ENDRE: Oktatás a nemzeti kisebbségek nyelvén Horvátországban
EVA FIALOVÁ: Smart grid and surveillance
GYIRÁN ZOLTÁN: A helyi önkormányzatok adósságrendezeit kiváltó okok tipizálása az 1996-2014 közötti eljárások tapasztalatai alapján
MÁTÉ JULESZ: Pre-conceptual sex selection
JAN KAZDA: Die Intrigen gegen die Tschechoslowakische Republik nach dem Republikenschutzgesetz in der Zwischenkriegszeit
KECSKÉS ANDRÁS – CSEH BALÁZS: Elsőpörte-c az alpesi fön a vállalati vezetők javadalmazásának korábbi kereteit Svájcban?
MÉSZÁROS ÁDÁM: A kényszer és a fenyegetés elvi és gyakorlati kérdései
MISKOVICS MARIANN: A fegyveres rablás bűncselekményének változásai a joggyakorlat és a kriminálstatisztika tükrében
PAPP ATTILA: A népbíráskodás az Alkotmánybíróság mérlegén – egyensúlyban?
FANNI PILISI: Die kriminalistische Bedeutung der Rasterfahndung
SIKET ZSUZSANNA: Miféle ember képes ilyet tenni? ... Ki fog erre válaszolni?
TÁRCZY EDIT ZSUZSANNA: Földforgalom és hatósági eljárás Magyarországon (az adás-vételi, a csere és az aranykorona értékre vonatkozó szerződések)
VISEGRÁDI ÁGNES: Az ukrán és a magyar öröklési jog összehasonlító elemzése
VÖRÖS ESZTER: A tisztességes eljárás követelményének elméleti és gyakorlati aspektusai

AD HOC

ÁDÁM ANTAL: „Boros János: Szenvedély és szükségyszerűség. Filozófiai vázlatok”
PETRÉTEI DÁVID: „Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái. A büntügyi nyomozás múltja, jelene, jövője”

21. évfolyam
2015. 1. szám